

toate sălașele lor» (1443, Cost. Doc. II, d. 39, p. 128); «сми дали и поткръдани... и татаре на имѣ качюа съ челоудю и Конка съ челоудю» «am dat și am întărit... și tătari anume Baciul cu sălașul și Coica cu sălașul» (1488, I. Bogdan, Doc. Ștefan I, d. 185, p. 342).

În slavona de la noi, probabil sub influența derivatului челоудь din limba rusă veche, челоудь desemnează și «domiciliul, casa, locuința» familiilor de țigani și tătari. Această ipoteză o bazăm pe următoarele argumente:

1. Din punct de vedere juridic, tătarii se aflau în aceeași situație de robi ca și țiganii și, în documentele moldovenești, termenul челоудь se folosește în egală măsură cu referire la țigani sau tătari. În unele documente, în aceeași formulă de întărire, se folosesc împreună хижа și челоудь uneori în același document și alteori дворъ. De pildă: десѣтъ хыжъ татарскы(х) на имѣ Маман съ сконми дѣтми и Ялашъ съ дѣтми... и Чюриаска челоудь(а) и Штефанова челоудь(а) «zece bordeie de tătari anume Mamai cu copiii săi și Albaș cu copiii... și sălașul¹ lui Ciurilo și sălașul lui Ștefan» (1436, Cost. Doc. I, d. 155, p. 494); оузыли есмы патъ двори татаръ и дали есмы ихъ монастырехи «am luat cinci sălașe de tătari și le-am dat minăstirii» (1411, Cost. Doc. I, d. 31, p. 92).

Din exemplele citate, reiese că хижа, двор și челоудь sînt sinonime, dar хижа și двор nu exprimă noțiunea de «familie, neam» ci «casă, bordei, curte». Așa dar челоудь este cel care și-a lărgit sensul devenind parțial sinonim cu primele două cuvinte.

2. În toate documentele mai tîrzii, începînd cu cele din secolul al XVI-lea, scrise în slavonă sau în limba romînă, în formulele stereotipe de danie, întărire, vînzare-cumpărare de țigani, termenul consacrat este sălaș. De pildă: два цига(н)ски силаши... тоти два силашъ и цига(н)ски... тоти два силаши цига(н)ски «două sălașe de țigani... aceste două sălașe de țigani... aceste două sălașe de țigani» (1515, Cost., Doc., Bogdan, p. 367, copie în condica Asachi). Faptul că în traduceri vechi care însoțesc documentele slave челоудь este redat totdeauna prin termenul romînesc sălaș constituie dovada că acesta traducea cel mai fidel pe челоудь. Dar sălaș nu exprimă raporturi de rudenie ci «adăpost, locuință».

3. În vechile dicționare romînești la termenul sălaș se pune accentul pe semnificația de locuință. Cihac, de pildă, (t. II, p. 524) traduce sălaș prin «habitation, logis, demeure, couchée, famille»; M. Gaster (*Chrestomatie*, vol. II, p. 520, glosar) traduce «habitation, logis, tente, terre; Tikin (RDW, t. III, p. 1355) traduce: 1) «Herberge, Quartier», 2) (de țigani) «Familie» și 3) (pop) «Sarg»; Laurian și Massin înregistrînd diminutivul *salasellu* (p. 515) îl explică «habitacula, mica abitatie» și 1) «habitatio, domicilium, casa, abitatie, domiciliu» și 2) «hospitium, deversorium»; DLRM (p. 378) stabilește următoarele sensuri: 1) adăpost, 2) construcție rudimentară, 3) locuință, casă, 4) așezare omenească, cătun, sat, 5) mică așezare de țigani (nomazi) și 6) (reg.) coșciug, sicriu. Cu precizarea că pentru epoca de care ne ocupăm nu este vorba de țigani nomazi ci de țigani robi (domnești, boierești sau mănăstirești) care aveau un domiciliu stabil constatăm că prin sălaș, sinonimul lui челоудь se denumea o așezare, o locuință cit de modestă, un bordei. De altfel derivatele din limba romînă: a sălășlui, sălășluință, sălășluire n-au nici o

¹ M. COSTĂCHESCU care a tradus consecvent pe челоудь prin sălaș în exemplul citat îl traduce prin familie iar în exemplul următor traduce дворъ prin sălaș.